

Text: JORDI BADIA / Fotos: FLORENCI VALLÈS I JORDI BADIA

Burros amb orelleres

Per aquestes terres, a primers d'any el calendari va ple de festes i desfilades. Comença amb la festa dels Tres Tombs, segueix amb la Corrida a Puig-reig i els Traginers a Balsareny i continua amb les rues de Carnestoltes i la Transèquia. D'aquesta última us vol parlar aquest observatori de natura manresana.

La Transèquia, la caminada multitudinària resseguint la Sèquia des de Balsareny fins al parc de l'Agulla i que enguany ha fet ja la 24a edició, ret homenatge a la Sèquia, a aquells emprenedors del segle XIV que la van construir, a la seva enginyeria, al seu servei al llarg del temps que perdura avui i que per molt anys, al paisatge amable del Pla de Bages i a l'aigua. El recorregut mostra clarament l'herència al territori i a la gestió de l'aigua que ens van deixar uns avantpassats de l'època medieval; però també, per poc que es desviï la mirada del canal, la que la gent d'ara estem deixant a les generacions futures.

De l'obra de la Sèquia en destaquen dues construccions notables, els aqüeductes de Conangle i del Vilar per on la Sèquia creuava respectivament les valls de les rieres de Conangle (Balsareny) i de Soldevila o de Sant Anton (Sallent). Ara ja no. Aquestes darreres dècades, ambdós aqüeductes s'han anat deteriorant a causa de la subsidència del terreny minat per sota. L'aigua de la Sèquia va començar a vessar per damunt dels aqüeductes a causa de l'enfonsament del terreny, de manera que s'ha hagut de fer passar per l'interior de tubs en sífó seguint la vall. Els dos aqüeductes queden com a testimoni de grans obres medievals, malmeses per la barroeria dels segles XX i XXI. El camí de la Sèquia evita l'aqüeducte del Vilar que amenaça ruïna.

Tant el runam del Cogulló com el vell de la Botjosa estan situats damunt de la falla geològica del Guix, la qual facilita la circulació de la salmorra cap a l'oest fins a trobar la riera de Bellver que desemboca al Cardener a Callús i cap a l'est fins a trobar el Llobregat a la Botjosa.

Al pas de la Sèquia vora el runam de la Botjosa val la pena observar les formes de dissolució de la sal per la pluja. En alguns punts baixos s'han format bòfies que engoleixen l'aigua salada i que subterràniament arribarà al Llobregat.

La Sèquia pren l'aigua dolça del Llobregat a Balsareny, amb un valor de 50 mil·lígrams de clorur per litre, i així la lliura a l'estany de l'Agulla. En la travessa de l'àrea de la mineria de potassa, la Sèquia perd tot l'encant, el paisatge i els aqüeductes; però, a base de formigó, conserva la qualitat de l'aigua. El Llobregat en surt més malparat. En el seu recorregut paral·lel incorpora, en diferents trams, aigües salades procedents dels runams salins. La salinitat final de l'aigua del Llobregat, avall de Sallent, és actualment de l'ordre dels 500 mg de Cl/L; duplica el màxim admès a les aigües que es vulguin destinar a potabilització i consum. L'estat actual de coses, amb el col·lector de salmores mantenint indefinidament el mateix servei –el que és tècnicament impensable– i sense abocar ja més residus als runams –el que és impensable per alguns sindicalistes i governants– assegura la contaminació salina de la conca del Llobregat per als propers 1.000 anys. Aquesta és l'herència que estem deixant. La comparació amb aquells que van construir la Sèquia és sagnant.

Pertànyer a aquest temps i a aquest país que comet el descomunal desastre ambiental dels residus salins avergonyeix de manera

1

2

3

Alhora que la mineria de potassa de Sallent i Balsareny buidava el subsòl, ha anat amuntgant els seus residus salins en els 3 abocadors o runams que l'itinerari de la Sèquia es veu obligat a visitar: els abandonats de Vilafruns i de la Botjosa i la gegantina muntanya del Cogulló on l'empresa minera Iberpotash aboca unes 5.000 tones diàries de sal. El paisatge ha quedat transfigurat per, fins ara, uns 50 milions de tones de sal que s'estima acumulen les 3 muntanyes de residus de la vall del Llobregat.

L'afectació a l'aigua és gravíssima, extensa i duradora. N'hi ha prou de fixar-se en les rieres que els aqüeductes de la Sèquia travessen. L'aigua de la riera de Conangle és tan salada com la de mar. La vegetació no creix al seu marge nord, el costat per on li arriba la salmorra procedent del runam de Vilafruns. La riera de Soldevila és la desolació total. El que hi circula no és aigua, sinó salmorra concentrada, originada al runam del Cogulló, que tot ho mata al seu pas. La salmorra, d'una transparència cristal·lina de tan buida de vida com és, circula entre fang salabros i higroscòpic que no s'acaba d'assecar mai i roques esquerdades per on s'infiltra, s'estén subterràniament i contamina els aqüífers. A les ribes no hi ha verd, sinó els colors rovell del ferro oxidat o blanc de la sal dipositada. Més enllà, la Sèquia encara creuarà els torrents de Mas les Coves i de Riu d'Or, ambdós també d'aigües salinitzades pel runam del Cogulló.

íntima i profunda. Potser ja és hora, transequiaries, de treure's les orelleres i convertir la festa en un clam contra la gravíssima i creixent afectació al paisatge i a l'aigua que causa la mineria de potassa, amb la tolerància còmplice dels mals governants. >

Fotografies:

Pàgina esquerra: La Sèquia prop de Mas les Coves i, rere seu, el runam del Cogulló –una muntanya artificial, creixent i estèril, d'uns 45 milions de tones de sal.

1. La salmorra lixivada del runam del Cogulló baixa en petits torrents que devasten la riera de Soldevila o s'infiltra i salinitza les aigües subterrànies i les fonts.

2. L'aqüeducte del Vilar i la riera de Soldevila arruïnats per la mineria. La subsidència del terreny ha malmès l'aqüeducte. Noteu l'afegit a dalt per evitar que la Sèquia vessés, però el remei no fou suficient. A sota seu la riera no porta aigua, sinó salmorra saturada.

3. La Sèquia en un paisatge escanyat per l'abocador abandonat de la Botjosa i amb la paret encimentada per protegir l'aigua de la sal.